

*No ho recordeu pas!*¹⁸ — Com és sabut, la vida prèvia de l'emigrant queda anul·lada. Si abans era l'ordre de crida i cerca, avui és l'experiència intel·lectual que es declara intransferible i, en el pitjor dels casos, d'una espècie diferent. El que no es pot reïficar, el que no es pot comptar i mesurar, queda descartat.¹⁹ Per si no n'hi ha prou amb això, però, la reïficació mateixa s'estén al seu contrari, a la vida que no es pot actualitzar de manera immediata, al que només perdura com una idea o com un record. Per a això s'han inventat una rúbrica pròpia: el «rerefons», que apareix com a apèndix al final dels qüestionaris, després del sexe, l'edat i la professió. Així arrosseguen la vida deteriorada a l'automòbil triomfant dels estadístics units. El passat ja no està a recer del present, que, recordant-lo, el torna a consagrar a l'oblit.

English spoken — Els meus pares coneixien unes dames angleses que, quan era petit, de tant en tant em regalaven algun llibre: obres juvenils ricament il·lustrades o una Bíblia menuda de tafilet verd. Tots aquests llibres eren en la llengua de qui me'ls

18. Al·lusió a l'incipit del poema «Nicht gedacht soll seiner werden!», de Heinrich Heine. Adorno també hi al·ludeix al segon aforisme de l'annex, on l'hem traduït com a «oprobri de l'oblit».

19. Seguint el costum de la tradició hegeliana i marxista, traduïm el concepte de *Verdinglichung* com a reïficació.

regalava; cap d'elles es preguntava si ja la dominava. L'estrany hermetisme d'aquelles obres, amb tot d'il·lustracions, títols grans i vinyetes que em saltaven a la vista sense que pogués desxifrar-ne els textos, em feia pensar que aquells llibres no eren tals, sinó catàlegs publicitaris, tal vegada de maquinària com la que un meu oncle produïa a la seva fàbrica de Londres. D'ençà que visc en països anglosaxons i que entenc l'anglès, no m'he pas espolsat aquesta impressió, sinó que encara ha augmentat. Hi ha un *lied* de Brahms basat en un poema de Paul Heyse que fa: «Oh amargor, oh eternitat! / Sols en companyia hi ha benaurança». En l'edició americana més estesa, es tradueix així: «O misery, eternity! / But two in one were ecstasy». Els mots antics i apassionats de l'original han esdevingut lemes per a cançons de moda. El caràcter publicitari d'aquesta cultura brilla com un cartell encès.

On parle français — Qui llegeixi pornografia en una llengua estrangera comprendrà immediatament la intimitat amb què s'entrellacen el sexe i el llenguatge. Per llegir el marquès de Sade en llengua original, no cal pas cap *dictionnaire*. Fins les expressions indecents més peregrines, que no s'aprenen a l'escola, ni a casa, ni amb el bagatge literari, es comprenen a cegues, igual com en la infantesa les referències i els comentaris més desencertats sobre la sexualitat permetien formar-se'n una imatge prou ajustada. És com si, després de ser invocades per aquells mots, les passions abans contingudes rebentessin el mur de la pròpia repressió i el de les paraules cegues per abatre's amb una